

Uvodna riječ

U ovome i u sljedećemu broju *Povijesnih priloga* bit će objavljeni radovi u tematskome bloku *Matične knjige kao izvor za povijesnu demografiju*. Rezultat je to istoimene radionice s međunarodnim sudjelovanjem koja se u organizaciji Hrvatskoga instituta za povijest i Državnoga arhiva u Pazinu održala 3. listopada 2014. godine u Pazinu.

Povijesna demografija znanstvena je disciplina kojoj je cilj rekonstruirati demografsku sliku prošlosti te objasniti uzroke i posljedice koji su tu sliku oblikovali.¹ Najvažniji izvor za proučavanje svekolikih sastavnica povijesti stanovništva jesu matične knjige. Matične knjige, kao svjedoci života na pojedinome prostoru bilježe najvažnije životne događaje: rođenje, vjenčanje i umiranje. Iako na prvi pogled jednoobrazni, podatci tih povijesnih izvora omogućuju istraživanje niza povijesnih problema. Primjenom metoda povijesne demografije i stvaranjem statističkih uzoraka baca se svjetlo na brojne povijesne procese te se stvaraju preduvjeti za detaljnu analizu obiteljskih struktura, prirodnoga kretanja stanovništva, migracija, razvoja imenske formule te brojnih drugih tema koje u konačnici definiraju "genetsku sliku" nekoga prostora.

Posljednjih je godina dodatno pojačan znanstveni interes za povijesnu demografiju te susljedno proučavanje i analizu matičnih knjiga. O tome svjedoči i broj prijavljenih (i jednim dijelom već obranjenih) doktorskih radnji na hrvatskim sveučilištima koje su se temeljile na analizi tih vrijednih izvora. Stoga je cilj radionice bio okupiti ponajprije mlade istraživače koji su svojim izlaganjima, a napose konstruktivnom diskusijom, zajedno s iskusnijim kolegama prikazali metode, analizirali probleme, metodološka ograničenja i definirali različite mogućnosti pristupa analizi matičnih knjiga. Na radionici je sudjelovalo deset znanstvenika iz Hrvatske i dvoje iz Slovenije, a u ovome su bloku objavljena četiri priloga, u kojima su ponajviše zastupljeni radovi koji se odnose na razdoblje ranoga novog vijeka, a prostorno obrađuju gradove na istočnoj obali Jadrana od Trsta do Makarske. Tako su Marija Mogorović Crljenko i Danijela Doblanović analizirale demografska kretanja u Rovinju u drugoj polovici 16. i prvoj polovici 17. stoljeća, a Grozdana Franov-Živković obradila je zapreke za sklapanje brakova na zadarskome području. Migracije je na primjeru tršćanskih matičnih knjiga u 18. stoljeću obradio Aleksej Kalc, a Ivan Hrštic analizirao je model istraživanja procesa formacije moderne društvene strukture na temelju makarskih matičnih knjiga.

¹ Vladimir Stipetić, Nenad Vekarić, *Povijesna demografija Hrvatske* (Zagreb; Dubrovnik: Zavod za povijesne znanosti HAZU u Dubrovniku), 10.

Ovaj tematski blok još je jedan u nizu priloga i tematskih blokova² posvećenih povijesnoj demografiji te predstavlja dodatni impuls k daljnjim istraživanjima, a napose želju za suradnjom i umrežavanjem mladih povjesničara i povijesnih demografa.

Također, valja napomenuti da je radionica održana uz sponzorsku pomoć koncerna Agrokor, na čemu im ovom prilikom još jednom zahvaljujemo.

Ovaj tematski blok posvećujemo prerano preminulome kolegi Mladenu Andreisu čija su povijesno-demografska istraživanja, poglavito srednjodalmatinskih otoka, napose primjena genealoškoga modela, mnogima bili temeljna literatura, ali i komparativni predložak za vlastita istraživanja.

Maja Katušić, član uredništva *Povijesnih priloga*

² Tematski blok "Radovi sa znanstvenog skupa 'Matične knjige korijeni identiteta'", *Vjesnik Državnog arhiva u Rijeci* 41-42 (2000): 313-491; *Anali Zavoda za povijesne znanosti HAZU u Dubrovniku* 47 (2009) posvećeni pitanju demografske tranzicije; *Povijesni prilozi* 29 (2010): 11-104, posvećen kvantitativnim metodama u hrvatskoj historiografiji te tematski blok "Matične knjige kao povijesno-demografski izvori", *Vjesnik istarskog arhiva* 20 (2013): 17-141.